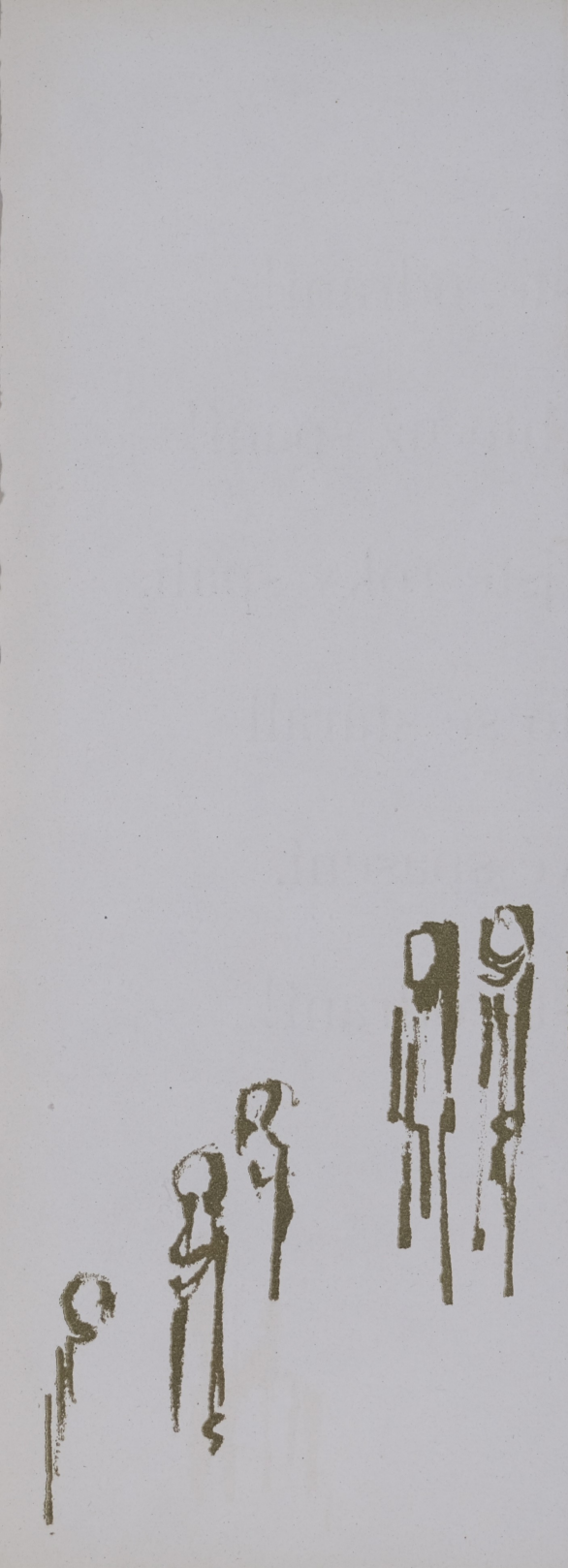

A o všech těch věcech poučila nás, kteří dosud žijeme a viděli jsme smutný stav království v době vévody korutanského, sama žalostná zkušenost... Neboť jsme poznali a viděli, že pro dětinství starého krále a pro nedostatek spravedlnosti násilně loupila všechen majetek chudáků ruka mocnějšího a nebylo nikoho, kdo by se zastal před spravedlností a soudem nebohého sirotka. Přestali tedy choditi cestou, kvítila a zemdlela země, v nepořádek byl uveden stav království.

ZBRASLAVSKÁ KRONIKA (Počátek XIV. stol.)

Zima je tady,

slyšte, odraní!

Vy jste v létě spali,

špatně se starali,

teď šatu není.

Slyšte, odraní!

Slyšte, odraní!

Nechte už spaní!

Vy jste roky spali,

málo se starali

o své spasení.

Slyšte, odraní!

Bídne naše hody,

oukrop, trocha vody,

z hadrů, kostí šťáva,

to je naše strava,

na jinou není.

Slyšte, odraní!

Slyšte, odraní!

Zanechte spaní!

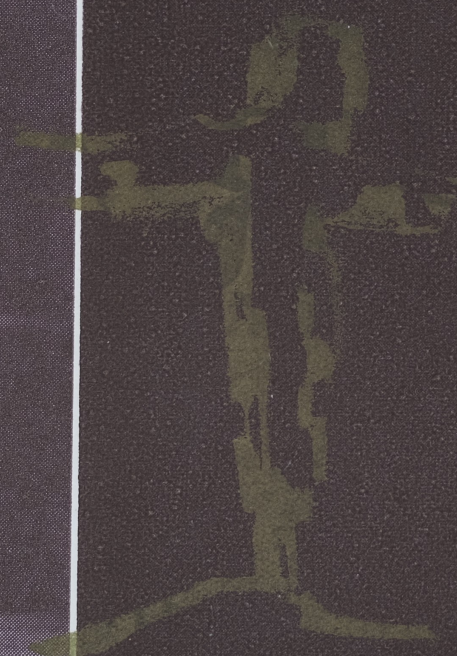
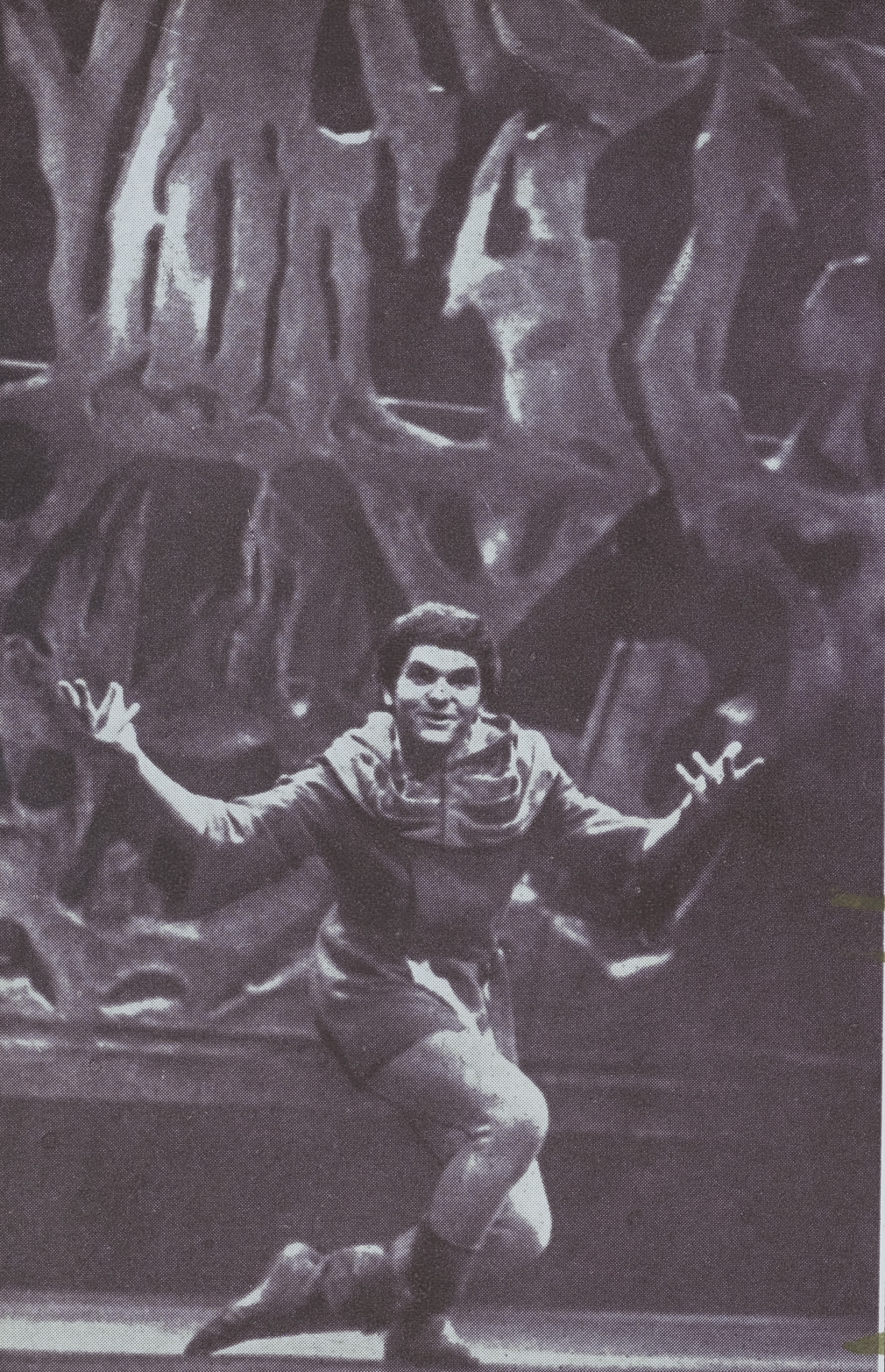
Jestli se včas nevzbudíte,

bude pozdě, uvidíte,

neb nemáte ani zdání,

co chystají vaši páni!

Vstaňte, odraní!

Státní divadlo v Ostravě, nositel Řádu práce

Jan Kopecký

VĚTŠÍ MĚSTO PRAŽSKÉ

Hra o masti a dryáky

Na motivy J. K. Tyla

I. díl — Hra o kněžnu

II. díl — Hra o království

Režisér: Radim Koval, nositel vyznamenání Za vynikající práci

Výtvarník scény: Vladimír Šrámek, nositel vyznamenání Za vynikající práci

Výtvarník kostýmů: Jarmila Konečná j. h.

Scénická hudba: Karel Kupka

Choreografie: Jarmila Kovalová

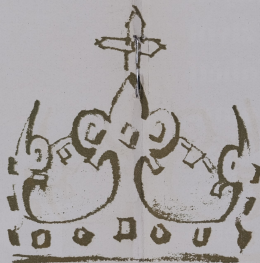
Dramaturgové: Jiří Lexa, Mojmír Weimann

Asistent režie: Jiří Duras

Spoluúčinkuje orchestr posluchačů 4. ročníku Státní konzervatoře v Ostravě

Scénickou hudbu nahrál orchestr opery SDO, zpívá sbor opery SDO

Jindřich Korutanský, český král	Alois Müller
Anna, jeho choť	Jiřina Froňková
Eliška Přemyslovna	Miluše Dreiseitlová
Hrabě Aufenstein, velitel korutanského vojska	Miroslav Olejníček
Pan z Bergova, rytíř z Mísně	Miroslav Horák
Berengar, kaplan	Miloš Pavlín
Jindřich z Lipé, královský podkomoří	Zdeněk Dřevojáněk
Jan z Vartemberka, zemský hejtman moravský	Ladislav Frej
Kunrad, opat zbraslavský	František Šec
Jakub od Věže, pražský měšťan	Radim Koval, nositel vyznamenání Za vynikající práci
	Jaroslav Švehlík
Jašek, jeho syn	Jaroslav Kaňkovský
	Stanislav Sárský

Olbram	Bedřich Kolliner
Šimon od Branky	pražští měšťané
Mikuláš od Kamene	Osvald Albín
Dorka	Václav Antoš
Terka	Dagmar Veselá
První žák	Naděžda Letenská
Druhý žák	Adolf Kohuth
	Jaroslav Kaňkovský
	Stanislav Sárský
Třetí žák	Aleš Košnar
Jan Lucemburský, český král	Josef Przebinda ml. j. h.
První měšťan	Jiří Duras
Druhý měšťan	Stanislav Malý
Páni a paní, měšťané, zbrojnoši,	
sloužící, herci, lid	členové operního sboru a baletu SDO, členové exter- ního sboru činohry

Představení řídí: Miloslav Kožušník, nositel vyznamenání Za vynikající práci

Text sleduje: Heda Reminová

Slavnostní premiéra na počest 100. výročí narození V.I. Lenina a 25. výročí osvobození ČSR Sovětskou armádou 11.4.1970 v Divadle J. Myrona

S myšlenkou na tuto hru jsem chodil mnoho let.

Snil jsem o ní už za války. Nad Tylovou zakázanou, sto roků nehranou hrou Staré Město a Malá Strana. Nad novelami Jana z Hvězdy. Nad Šustovými Dvěma knihami českých dějin.

Vzrušující téma: v hlubinách to vře novými, ohlašujícími se konflikty, dravé nové síly se za bolestných krizí prodírají vzhůru, ke světlu, krunýře dusící život praskají a ti, kdo přicházejí první, padají, aby obětí uspíšili vítězství. Dramatický čas dějinného přelomu.

Psal jsem ji léta, ale dopsal až tehdy, když mne ostravské divadlo „vzalo do lisu“. Žhavému zájmu režiséra Radima Kovalu, podnětné kritické spolupráci jeho a Jiřího Lexy vděčím za to, že jsem sebral chuť a odvahu dokončit, nač jsem roky myslil. Jim a ostravskému publiku svěřuji hru. Kéž vyzní, jak jsem ji mínil: jako hra o věrnosti revoluci.

Jan Kopecký

1. března 1970

Z a s t a v e n í n a d

Českému dramatu, klasickému i současnému, patřilo v repertoáru činohry Státního divadla v Ostravě vždy významné místo. Zejména v posledních 2—3 sezónách znamenaly inscenace českých her nejvýraznější umělecké úspěchy, ať už to bylo ocenění Hilbertova Falkenštejna, cena v celostátní soutěži k 50. výročí vzniku ČSR a cena Petra Bezruče za inscenaci Hrubínovy hry Oldřich a Božena aneb Krvavé spiknutí v Čechách nebo vysoká známka v celostátní anketě divadelních kritiků pro představení Pavlíčkova dramatického přepisu románu Karla Čapka Život a dílo skladatele Foltýna aneb Posedlost.

Oblasti českého dramatu, od klasických děl až po současnost, vinou se dvě základní tendence, které se mnohdy vzájemně prolínají: obliba žánru historické hry a vůbec tematiky z národních dějin a apel na individuální mravnost. Obě mají hlubokou souvislost a společného jmenovatele. Neboť české dějiny byly poznamenány permanentním hledáním pozitivních, politických a sociálních programů, často konfrontovaných v ostrých zápasech, mnohdy nedokončených. Tím spíše pak stanula v popředí mimořádná náročnost na vysokou mravní vyspělost, jak lidí v čele národa, tak jeho řadových příslušníků.

Toto základní zaměření celé české kultury, divadla pak zvláště, transformovalo se v souvislosti s národním zápasem na dlouhou dobu ve zdůrazňování některých mimouměleckých funkcí, především národně uvědomovací a buditelské. A to jak ve sféře světonázorové, tak ve sféře mravní. Akcentování těchto funkcí, historicky nutné, svědčící o hlubokém pocitu odpovědnosti umělců za společenský vývoj, navodilo ovšem určitý přesun významů a deformaci. Národní dějiny a jejich perspektiva byly odtrženy od širších souvislostí s historickým vývojem ve světě, chápány pouze ve své specifičnosti a jedinečnosti. Společensko politické programy a etické požadavky byly uzavřeny - byť zcela logicky -, jen do nacionálních hranic. Politická samostatnost a sociální spravedlnost jsou viděny pouze jako úzce národní ideál a jediný předpoklad svébytné národní existence, vztah ke všemu českému, zejména k české řeči, je povýšen na kritérium mravnosti a osobnosti člověka. Zápas o tyto hodnoty stává se základním problémem, aniž jsou kladeny další významnější otázky obecnějšího dosahu: co bude smyslem politické samostatnosti, jak bude naplněna, kam zaměřeno rozvinutí společenské struktury, sociální spravedlnost není pocítována jako elementární humanistický cíl. Izolace českých dějin od světových znamená vypojení z kontextu širších souvislostí a významů, nepochopení jejich dalších obecnějších vazeb a zákonitostí.

Tyto skutečnosti nás napadaly nad četbou Tylovy historické hry Staré Město a Malá Strana. Je jedním z posledních děl autora (z roku 1849) a byla uvedena poprvé až 100 let po jeho smrti. Nese pečeť času tím, jak v postavách protagonistů zdůrazňuje především národní smysl zápasu o obsazení českého trůnu. Tři hlavní síly politického boje na počátku 14. století diferencuje z hlediska

č e s k ý m d r a m a t e m

vztahu k myšlence národní svobody. V zápase o ni hyne pro tragickou neuskutečnitelnost cíle pražský měšťan Jakub od Věže, zatímco zástupci historicky optimálního řešení z řad českého panstva dosahují svého. Protivníková strana - vládoucí Korutanci - jsou charakterizováni rysy pokročilé degenerace, až karikaturně vyostřenými. Tylov text je hrou o aktuálním politickém problému, bez hlubšího zobecnění, jednostranně pojímá a klasifikuje ústřední problém hry. Je strukturálně neucelená, nevyvážená, postrádá mnohdy vnitřní logiku motivů a vztahů. Ale je přitom neobyčejně vzrušující.

Odráží, byť s aktualizujícím záměrem, historickou situaci na počátku 14. století, kdy po smrti Václava III., po letech stability zaručované přemyslovskou dynastií, nastává prudký otřes. Hledají se záruky kontinuity českých dějin ve volbě krále, mezinárodní podpory, zápasí se o vládu, o základní společensko politickou orientaci. Studium autentických historických materiálů, některé pozoruhodné rysy a rozpory Tylova textu spolu s naší zkušeností krystalizovaly postupně v záměr, pro který jsme našli citlivého partnera v našem předním divadelním teoretikovi, historikovi a autorovi Janu Kopeckém. Pracovní heslo znělo podle toho, co nám bylo ve struktuře Tylovy hry společně blízké - „objevovat v Tylovi Shakespeara“. Brzy se však ukázalo, že cesta k dramatickému nervu nevede pouhými drobnými úpravami a pasivním respektováním Tyla, ale pokusem o původní zpracování tylovských motivů a podnětů autentické historické zkušenosti.

A tak se ve Větším městě pražském za neudržitelné vlády Jindřicha Korutanského střetávají v prudkém konfliktu 4 tábory. Jindřich Korutanský a členové jeho „kabinetu“, kteří přivedli zemi na pokraj katastrofy. Bez pozitivní myšlenky se tato skupina vnitřně rozkládá, diferencuje v osobních ambicích jednotlivých členů a používá stále hrubších metod násilí na podporu svých pozic.

Proti nim stojí panská a měšťanská opozice, vedená Jindřichem z Lipé, s objektivním zájmem o řešení národních a společenských problémů. Avšak i tady se za výsostnými cíli skrývají osobní, úzce třídní záměry, takže velmi snadno je tato skupina pohlcena tím, kdo se dovede v politice pohybovat obratněji. V boji těchto dvou táborů jakoby se vyjevovaly dějiny v obnažené podobě. Odkrývá se zákulisi vysoké politiky a diplomacie, neetická podstata strategie a vypracovaných taktických metod moci. České dějiny se tak napojují do širšího kontextu dějin lidstva jako jejich součást, určená stejnými obecnými zákonitostmi.

Třetí silou ve hře je Jakub od Věže. Měšťan, který přijímá zbraně své doby, aby je obrátil proti panské moci za sociální osvobození všech utlačovaných, který dozrává k myšlence revoluční změny společnosti v zájmu sociální spravedlnosti mezi lidmi. Neboť lid je tou rozhodující silou, většinou, která má

právo stát se z manipulované masy tvůrcem dějin. Na různém vztahu k lidu odhaluje se skutečná podstata cílů jednotlivých táborů, vztah k lidu a nikoliv k národní ideji je měřítkem jejich postojů. Jakub od Věže se tak staví po bok velkých revolučních postav dějin, ať už vezmeme jen z českých dějin vůdčí postavy husitství, reformace, národního obrození a dalších zápasů.

Dominantní konflikt hry je tedy zápasem o elementární hodnoty společenského pokroku, který vždy úzce souvisí s osobními dramaty lidí. I zde je bohatá dramatická látka, objevující těžká lidská dilemata, narušování základních vazeb vztahů mezi otci a dětmi, manželi, přáteli, sféra společenské angažovanosti je mnohými chápána jako smysl tvůrčí seberealizace, která určuje lidské jednání a je zdrojem vnitřních konfliktů.

Výkladem svébytnosti hry Jana Kopeckého Větší město pražské vracíme se k východisku článku. Neboť celá práce byla vedena věrností možnostem původní Tylovy předlohy. V nich jsme hledali prostor pro zařazení českých dějin do kontextu historie lidstva, pro postižení kontinuity revolučních tradic českých dějin, pro bytostní vazby soukromého se společenským.

Radim Koval - Jiří Lexa

Jan Kopecký: Větší město pražské.
Program vydalo Státní divadlo v Ost-
ravě, redakce Jiří Lexa, grafická úpra-
va Vladimír Srámek, fotografie Fran-
tišek Krasl, typografická spolupráce
Jindra Kosourová. Výtisky Moravské
tiskařské závody, n. p., provoz 22,
Ostrava 1, Hollarova 14. Cena 2 Kčs.

